

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายอุดม สิทธิวิรัชธรรม ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑/๒๕๖๔

เรื่องพิจารณาที่ ๑๘/๒๕๖๓

วันที่ ๒๗ เดือน มกราคม พุทธศักราช ๒๕๖๔

ระหว่าง { คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ร้อง
นายเทพไท เสนพงศ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ถูกร้อง

ประเด็นวินิจฉัย

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) และมาตรา ๙๖ (๒) หรือไม่ นับแต่เมื่อใด

ความเห็น

ข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติว่า เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๓ ผู้ถูกร้องต้องคำพิพากษาของศาลจังหวัด นครศรีธรรมราช ว่ามีความผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๕๗ วรรคหนึ่ง (๔) และมาตรา ๑๑๘ ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ ให้จำคุกมีกำหนด ๒ ปี โดยไม่รอกการลงโทษ และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้ถูกร้องมีกำหนดสิบปีนับแต่วัน มีคำพิพากษา ต่อมาคณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำวินิจฉัยที่ ๕๓/๒๕๖๓ วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๓ วินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๓ จังหวัด นครศรีธรรมราชของผู้ถูกร้องมีเหตุสิ้นสุดลง จึงส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสี่ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้วินิจฉัย และเนื่องจากกรณีปรากฏ เหตุอันควรสงสัยว่ามีกรณีตามที่ถูกร้องแล้ว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง จึงมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้อง หยุดปฏิบัติหน้าที่ตั้งแต่วันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๓ จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย

ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาว่า ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ บัญญัติเหตุต่าง ๆ ที่มีผล ให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง โดยไม่ได้ระบุถึงเหตุกรณีเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ ใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากอยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้น

จะถึงที่สุดแล้วหรือไม่ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ (๒) ไว้โดยตรง แต่รัฐธรรมนูญบัญญัติเหตุต้องห้ามดังกล่าวไว้ในมาตรา ๙๘ (๔) ว่าบุคคลดังกล่าวเป็น “บุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง” เท่านั้น ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ (๒) บัญญัติให้บุคคลซึ่งอยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งใน “วันเลือกตั้ง” หมายความว่า หากมีเหตุตามมาตรา ๙๖ (๒) เกิดขึ้นในวันเลือกตั้ง บุคคลนั้นไม่สามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้ หรือหากเกิดเหตุขึ้นระหว่างรับสมัครเลือกตั้ง บุคคลนั้นจะเป็นบุคคลถูกต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง แต่หากเกิดเหตุขึ้นระหว่างดำรงตำแหน่งไม่เป็นเหตุให้บุคคลนั้นพ้นจากตำแหน่ง เนื่องจากมาตราดังกล่าวบัญญัติให้เป็นเหตุต้องห้ามเฉพาะ “วันเลือกตั้ง” เท่านั้น และการกำหนดให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสิ้นสุดไปทั้งที่คำพิพากษาหรือคำสั่งในคดียังไม่ถึงที่สุด จะย่อมเป็นผลร้ายและก่อให้เกิดความเสียหายกับผู้ถูกร้อง หากปรากฏว่าต่อมาผู้ถูกร้องขณะคดีก็จะมีช่องทางที่จะเยียวยาความเสียหายได้เลย และเป็นการบัญญัติขัดหรือแย้งกันเองกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๙) ที่บัญญัติว่า “เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติหรือเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกเพราะกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต” หรือมาตรา ๙๘ (๑๐) ที่บัญญัติว่า “เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ...” และมาตรา ๙๘ (๑๑) ที่บัญญัติว่า “เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง” ซึ่งทั้งสามอนุมาตราดังกล่าว บัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะสิ้นสุดได้ก็ต่อเมื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอันถึงที่สุดแล้ว เนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” จึงเป็นการให้ความเป็นธรรมและคุ้มครองผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเพื่อให้มีการพิสูจน์ความจริงก่อนคดีจะถึงที่สุด

ก่อนถึงวันนัดฟังคำวินิจฉัย ผู้ถูกร้องยื่นคำร้องขอให้เลื่อนวันฟังคำวินิจฉัยเป็นวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๔ เพื่อรอฟังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๘ ก่อน ศาลรัฐธรรมนูญยกคำร้อง

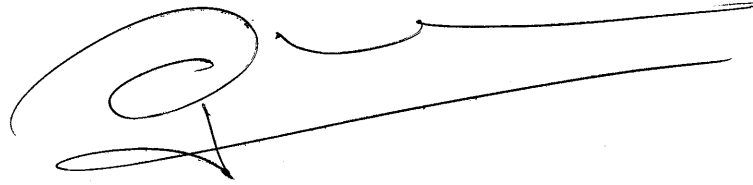
พิจารณาแล้ว เห็นว่า ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ บัญญัติว่า “สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ ... (๖) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๘ ...” ซึ่งมาตรา ๙๘ บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ... (๔) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๙๖ (๑) (๒) หรือ (๔) ...” และมาตรา ๙๖ บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคล

ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ... (๒) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่ ...” เมื่อผู้ถูกร้องต้องคำพิพากษาของศาลจังหวัดนครศรีธรรมราช ให้ลงโทษจำคุก ๒ ปี โดยไม่รอกาลลงโทษ และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้ถูกร้องมีกำหนดสิบปีนับแต่วันมีคำพิพากษา ผู้ถูกร้องจึงเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ (๒) และยังเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๔) จึงทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ส่วนที่ผู้ถูกร้องโต้แย้งว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ (๒) บัญญัติให้เป็นเหตุต้องห้ามเฉพาะ “วันเลือกตั้ง” เท่านั้น เห็นว่า การพิจารณาว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือไม่นั้น เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ ที่บัญญัติเหตุการณ์สิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้หลายประการ หากปรากฏว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๙๘ (๔) เพราะอยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่ตามมาตรา ๙๖ (๒) ก็ถือเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อผู้ถูกร้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในขณะดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา ๙๘ ด้วย และส่งผลให้สมาชิกภาพของผู้ถูกร้องซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสิ้นสุดลงด้วยตามมาตรา ๑๐๑ (๖) เนื่องจากการพิจารณาว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะสิ้นสุดลงหรือไม่ต้องพิจารณาตามมาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบกับมาตรา ๙๘ (๔) และมาตรา ๙๖ (๒) หากใช้พิจารณาแต่เพียงมาตรา ๙๖ (๒) แต่เพียงมาตราเดียวเท่านั้น ส่วนที่ผู้ถูกร้องโต้แย้งว่า การกำหนดให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสิ้นสุดลงทั้งที่คำพิพากษาหรือคำสั่งในคดียังไม่ถึงที่สุด จะย่อมเป็นผลร้ายและก่อให้เกิดความเสียหายกับผู้ถูกร้อง หากปรากฏว่าต่อมาผู้ถูกร้องชนะคดีก็จะมีช่องทางที่จะเยียวยาความเสียหายได้เลย และเป็นการบัญญัติขัดหรือแย้งกันเองกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๙) หรือมาตรา ๙๘ (๑๐) และมาตรา ๙๘ (๑๑) ซึ่งบัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดเมื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอันถึงที่สุดแล้ว เนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง บัญญัติว่า ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ นั้น เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ บัญญัติเหตุแห่งการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้หลายประการ และยังใช้ถ้อยคำแตกต่างกันอีกหลายลักษณะ เช่น มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) ใช้คำว่า “ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่

โดยหมายของศาล” มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๗) ใช้คำว่า “เคยได้รับโทษจำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงสิบปีนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ ...” มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๙) ใช้คำว่า “... เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกเพราะกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต” มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๑๐) ใช้คำว่า “เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ...” มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๑๑) ใช้คำว่า “เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง” และมาตรา ๑๐๑ (๑๓) ที่บัญญัติให้สมาชิกภาพสิ้นสุดลงเมื่อต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก แม้จะมีการรอกการลงโทษ เว้นแต่เป็นการรอกการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท แสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์ให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงด้วยเหตุตามบริบทของข้อเท็จจริงที่แตกต่างกัน บทบัญญัติดังกล่าวหาได้ขัดแย้งกันเอง หรือขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง เมื่อเป็นกรณีที่มาตรา ๙๖ (๒) ไม่ได้บัญญัติว่าต้องเป็นกรณีคำพิพากษาอันถึงที่สุดไว้เท่านั้น คำพิพากษาของศาลจังหวัดนครศรีธรรมราชย่อมมีผลใช้บังคับทันที และแม้ภายหลังศาลอุทธรณ์ภาค ๘ จะมีคำพิพากษากลับให้ยกฟ้องผู้ถูกร้อง หามีผลให้สมาชิกภาพของผู้ถูกร้องที่มีผลบังคับให้สิ้นสุดลงไปแล้วนั้นกลับคืนมาเป็นไม่สิ้นสุดลงแต่อย่างใด

ประเด็นที่จะต้องพิจารณาต่อไปมีว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงนับแต่เมื่อใด เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง บัญญัติว่า “... หากปรากฏเหตุอันควรสงสัยว่าสมาชิกผู้ถูกร้องมีกรณีตามที่ถูกร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้สมาชิกผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย ... ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ แต่ไม่กระทบต่อกิจการที่ผู้นั้นได้กระทำไปก่อนพ้นจากตำแหน่ง” เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ตั้งแต่วันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๓ ดังนั้น สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องจึงต้องสิ้นสุดลงในวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๓ และทำให้มีตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๓ จังหวัดนครศรีธรรมราช ว่างลง ต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง (๑) จึงให้ถือว่าวันที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลง คือ วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๖๔ ซึ่งเป็นวันที่ศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยให้แก่คู่กรณีฟังโดยชอบตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลในวันอ่าน

จึงมีความเห็นว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) และมาตรา ๙๖ (๒) นับแต่วันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๓ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง และให้ถือว่าวันที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลง คือวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๖๔ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ วรรคหนึ่ง

(นายอุดม สิทธิวิรัชธรรม)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ